

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова

Ректор

2024 року

Вячеслав ТРУБА

**Програма вступного іспиту
для вступників на навчання за ступенем вищої освіти «магістр»
спеціальності 061 «Журналістика»**

Одеса 2024

Теорія масової комунікації та журналістики

Масова комунікація як соціокультурне явище. Суспільство та інформаційні процеси. Поняття про масову комунікацію. Розвиток масової комунікації. Природа масової комунікації, її властивості та функції. Визначення масової комунікації. Види масової комунікації (журналістика, реклама, піар, пропаганда, інформаційна війна тощо).

Поняття про маси. Стихійні і штучні маси, їхні ознаки. Процеси масифікації та демасифікації. Масова аудиторія. Суспільна думка. Масова свідомість. Масова поведінка.

Комунікант у системі масового спілкування. Типи комунікантів у масовій комунікації. Наміри та компетентність комуніканта. Комунікат у системі масової комунікації. Наміри та компетентність комуніката. Поняття про масовокомунікативний вплив. Визначення масовокомунікаційного впливу. Види масовокомунікаційного впливу. Навіювання, маніпуляція. Засоби, методи і техніки масовокомунікаційного впливу. Ефекти в масовій комунікації, їхні різновиди. Ефективність та дієвість масової комунікації.

Дослідження масової комунікації. Чотири етапи розвитку уявлень про масову комунікацію. Основні теорії масової комунікації 1910-1930-х рр., які суттєво вплинули на становлення сучасної теорії масової комунікації. Теорії масової комунікації 1940-1960 рр. Теорії масової комунікації 1960-1970-х рр. Сучасні теорії масової комунікації.

Теорії масової комунікації. Теорія магічної кулі, теорія дифузії інновацій, теорія двоступеневого впливу, чотири теорії преси, теорія когнітивного дисонансу, теорія розширення відчуттів, теорія «спіралі мовчання», теорія саморефлексії медіа, теорія порядку денного тощо.

Моделі масової комунікації. Моделі комунікації як трансмісії. Лінійна модель масової комунікації Г. Ласвелла. Модель всесильної пропаганди С. Чакотіна. Модель комунікації Р. Якобсона. Модель комунікації як припливу інформації К. Левіна. Модель комунікації Каца-Лазарсфельда Ритуальна модель комунікації Дж. Карея. Модель кубиків.

Напрями досліджень масової комунікації. Методи досліджень масової комунікації. Вітчизняна та зарубіжна наука про масову комунікацію.

Зміст та обсяг поняття «журналістика». Журналістика як предмет вивчення та масово-інформаційна діяльність. Журналістика як галузь творчої діяльності. Етапи творчої діяльності журналіста. Явища пражурналістики, причини виникнення та історичні закономірності розвитку журналістики. Інфраструктура журналістики. Журналістика в системі соціальних інститутів. Поняття «свобода преси» та «четверта влада». Класичні функції журналістики та їх сучасна динаміка. Соціальні ролі та функції. Дієвість та ефективність діяльності журналістики. Професійна мораль журналіста. Міжнародні кодекси професійної етики журналістів та кодекс професійної етики українського журналіста.

Інформаційна політика ЗМІ, система проблемно-тематичних ліній. Типологія ЗМІ за характером аудиторії, предметом та тематикою, цільовим призначенням та

ін. Види аудиторії, форми зв'язку з аудиторією. Журналістика як система засобів масової інформації. Тенденції розвитку сучасних ЗМІ. Специфіка системи ЗМК в Україні: структура національного інформаційного простору.

Види і типи систем журналістики. Чотири теорії преси. Принципи журналістики.

Література:

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
2. Закон України «Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
3. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
4. Іванов В. Ф. Основні теорії масової комунікації і журналістики. Київ, 2010.
5. Іванова О. Сад літератури в журналістській оптиці сучасності: Медіакомунікації з, для і про літературу : монографія. Одеса, 2009. 368 с.
6. Іванова О., Мойсеєва О. Місцева преса: посібник для ЗМІ. Як регіональним журналістам працювати за часів нових медіа та кризи демократії. Київ, 2019. 232 с.
7. Квіт С. М. Масові комунікації. Київ, 2018. 352 с.
8. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів, 2010. 538 с.
9. Михайлин І. Основи журналістики: підручник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 496 с.
- 10.Потятиник Б. Нові і «старі» медіа: передача «четвертої влади». URL: <http://www.lnu.edu.ua/mediaeco/zurnal/N4/prognoz/prognoz-borys.html>.
- 11.Різун В. В. Маси. Київ, 2003. 118 с.
- 12.Різун В. В. Теорія масової комунікації. Київ, 2008. 260 с.
- 13.Різун В., Скотнікова Т. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві. Київ, 2008. 97 с.
- 14.Чекмишев В. Медіаетика: професійні стандарти. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=240>.

Журналістська етика

Кодекс етики українського журналіста. Поширені етичні порушення у журналістській роботі. Редакційні настанови «Бі-Бі-Сі».

Робота з джерелами інформації. Анонімні джерела інформації.

Практичні рекомендації щодо уникнення стереотипізації в журналістських текстах. Дискримінація та мова ворожнечі у ЗМІ: рекомендації щодо етичної роботи журналістів.

Право особи на приватність: етичні регулятори журналістської роботи.

Конфлікт інтересів у журналістиці. Проблема замовних матеріалів («джинси») у ЗМІ.

Основні професійні завдання та принципи роботи журналіста під час виборів. Особливості репрезентації політичних сил, їх програм в інфопросторі під час виборчих перегонів.

Особливості висвітлення кримінальних подій та нещасних випадків. Катастрофи та природні катаклізми: особливості висвітлення руйнувань та постраждалих. Мітинги, демонстрації, масові заворушення: практичні поради щодо висвітлення.

Статус журналіста під час висвітлення воєнних дій. Стратегії журналістської роботи в умовах війни. Специфіка репрезентації історій конфліктно вразливих груп (мирне населення, внутрішньо переміщені особи, діти). Особливості побудови комунікації та репрезентації історій комбатантів (ветеранів війни, військовослужбовців).

Література:

1. Бондаренко І. Журналістська етика: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2021, 175 с.
2. Буроменський М., Штурхецький С., Білз Е. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації. Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
3. Висвітлення виборів в Україні: Порадник для журналістів та редакцій/ Упоряд. О. Погорелов. Київ, 2019. 32 с.
4. Закусило М. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися основних правил. Телекритика: Спеціальний звіт. Київ, 2016. 48 с.
5. Земляна І. Журналіст і (НЕ) безпека: посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах. Київ, 2016. 191 с.
6. Медіа без упереджень: слова мають значення. Як українським медіа наблизитися до європейських стандартів: порадник. Київ, 2018. 35 с.
7. Редакційні настанови «Бі-Бі-Сі». URL: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2005/11/051125_bbc_ukraine.shtml.
8. Червінчук А. Журналіст в умовах війни: статус комуніканта та професійні орієнтири. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2022. Том 33 (72), № 6, С. 237-242.
9. Як викладати журналістику конфлікту: посібник для викладачів факультетів журналістики / за заг. ред. Д. Дуцик. Київ: ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2019. 112 с.

Журналістський фах

Заголовки у текстах (інформаційних, аналітичних та публіцистичних жанрів): основні вимоги. Лід у журналістському тексті. Правила оформлення та вибору цитат. Пошук джерел інформації та експертів.

Статус журналіста при підготовці інформаційних жанрів. Новина: жанрові особливості. Принцип побудови «перегорнута піраміда». Звіт як інформаційний жанр: предмет відображення та композиція. Інтерв'ю як метод і жанр у журналістиці. Типологія інтерв'ю як жанру. Вимоги до вибору героя в інтерв'ю. Етапи роботи над інтерв'ю: підготовка, ведення бесіди, опрацювання отриманого матеріалу. Види запитань. Виклад інтерв'ю: вимоги до заголовка та композиції інтерв'ю (способи оформлення). Репортаж: жанрові особливості. Види репортажів. Пошук інформації для репортажу: вибір «бар'єра», героя та способу спостереження. Драматургія репортажу: основні прийоми. Побудова репортажу.

Статус журналіста при підготовці аналітичних жанрів. Коментар як базовий жанр аналітичної журналістики. Види коментарів та структура коментаря. Прийоми коментування. Стаття: жанрові особливості. Типологія статті. Структура статті. Теза та антитеза, аргументи та контраргументи в аналітичній журналістиці. Види аргументів. Джерельна база при підготовці статті. Рецензія як жанр, призначення рецензії. Структура рецензії.

Статус автора при підготовці публіцистичних жанрів. Нарис як публіцистичний жанр. Документалізм у сучасних нарисах. Подорожній нарис: жанрово-стилістичні особливості. Сучасний український подорожній нарис (персоналії та взірці). Проблемний нарис: жанрово-стилістичні особливості. Портретний нарис: жанрово-стилістичні особливості. Памфлет: жанрово-стильові особливості, специфіка відображення картини світу, зображальні і виражальні засоби. Приклади памфлету в українській і закордонній публіцистиці. Фейлетон: жанрові особливості, специфіка відображення картини світу, зображальні і виражальні засоби. Приклади фейлетону в українській і закордонній публіцистиці.

Есе: жанрово-стильові особливості. Персоналії та взірці сучасної есеїстичної творчості.

Література:

1. Балаклицький М. Есе як художньо-публіцистичний жанр: Методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 74 с.
2. Белькова С. До питання про особливості вираження авторського «я» у різних видах нарисів (на матеріалі українських газетних видань початку ХХІ ст.). *Психолінгвістика*. 2013. Вип. 12. С. 238-246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2013_12_35
3. Васьків М. Мандрівний нарис як спосіб пізнання іншого й самого себе. *Ukrainska humanistyka i slowinskie paralele*. Т. 1. Гданськ ; Київ, 2014. С. 137-157.
4. Дмитровський З. Аналітична журналістика: тексти лекцій. Львів: Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 133 с.
5. Ковальова Т. Репрезентативність жанрових ознак путівника і тревел медіатексту. *Образ*. 2018. Випуск 3 (29). С. 36-44.

6. Михайлин І. Основи журналістики: підручник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 496 с.
7. Новинна грамотність: онлайн-курс / під заг. ред. Д. Дуцик, Д. Тарадай. *MediaSapiens*: вебсайт. URL: <https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>
8. Павлів В. Репортаж: між фактами та емоціями. Практичний посібник для журналістів. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120 с.
9. Приступенко Т., Радчик Р., Василенко М. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник / за ред. В. Різуна. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 287 с.
10. Фолькер В. Журналістика газет і журналів / Видання 2-е, перероблене / Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Центр вільної преси, 2017. 377 с.
11. Червінчук А. Інтерв'ю в сучасній українській журналістиці: способи оформлення та репрезентації (на прикладі видань «Українська правда» та «The Ukrainians»). *Діалог: Медіастудії*. 2021. Вип. 27. С. 227-245.

Критичне мислення та текстотворчість

Текст/твір як одиниця комунікації. Формальна та смислова організація твору. Властивості і структура твору. Текст як спосіб існування смислу. Твір як спосіб акумуляції, фіксації, збереження та трансляції досвіду і знань. Архітектоніка та композиція твору. Особливості творення, функціонування та сприйняття творів у семіосфері як комунікаційному просторі. Лінгвістичний поворот інтелектуальної думки ХХ століття. Текстуалізація реальності. Онтологізація тексту. Семіосфера як життєвий світ творів. Комунікативність семіопростору. Процес продукування твору та способи обробки матеріалу твору. Матеріал наукової, художньої та публіцистичної творчості. Образ, наукове поняття, концепт (ідеологема) як результат і форма відображення дійсності у творі. Автор у структурі твору та творчій діяльності. Форми присутності автора у творі. Образ автора. Герой як предмет бачення у творі. Автобіографізм як особливий спосіб моделювання героя. Читач у структурі твору та творчій діяльності. Форма твору як умова його адекватного сприймання і розуміння (інформаційний комфорт, тематична організованість твору, рівень складності викладу, логічна послідовність, шпаруватість, ритм, ін.). Текстотворчість як засіб формування критичного мислення. Індикатори рецепції інформаційних продуктів.

Герменевтика як теорія розуміння твору. Сприйняття та розуміння твору як процес і результат. Пояснення і розуміння як операції інтерпретації твору. Рецептивна естетика як наука про читача та читання. Умови і фактори адекватного сприймання та розуміння твору. Інтелектуальний та психологічний вплив, дієвість твору. Технології впливу, провокації читача. Керування сприйманням і розумінням твору. Прогноз автора щодо сприймання твору. Стратегія твору як умова адекватності сприймання та розуміння. Спектр адекватності розуміння твору.

Критичне мислення як мислення у відповідності до законів реальності. Когнітивні викривлення при сприйнятті і розумінні дійсності. Індикатори процесу критичного мислення. Засоби формування навичок критичного мислення. Перешкоди під час сприймання. Умови адекватного сприймання твору (мікро- й макроконтекст, фонові знання, горизонт очікування, ін.). Я-наратив як спосіб критичного мислення про себе, спосіб самоусвідомлення. Профайлінг як методика формування уявлень про Іншого. Селекція в інформаційному просторі та її вплив на бачення і тлумачення дійсності медіааудиторією: до комунікації, для комунікації, під час комунікації. Стандарти журналістики та їхній вплив на розуміння дійсності медіааудиторією. Конфліктогенність соціальнокомунікаційного простору та дефіцит навичок критичного мислення. Комунікативна активність «лідерів думок» як вияв потреби в критичному мисленні. Стереотипність уявлень про дійсність та зусилля критично мислити. Поняття про медіакультуру та медіаграмотність. Медіаграмотність як шлях адекватного розуміння системи масмедіа. Медіаграмотна поведінка споживача масмедіа. Критичне мислення як компетентність інформаційної епохи. Активне і пасивне споживання мас-медіа, опір медійним впливам. Медіаграмотність і громадянське суспільство. Сила поля масмедіа як джерела консолідації суспільства.

Література:

1. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів. Львів, 2004. 384 с.
2. Зубрицька М. Homo leggens: читання як соціокультурний феномен. Львів, 2004. 352 с.
3. Іванова О. А. Теорія сприймання та розуміння твору: Навчально-методичний посібник. Одеса, 2014. 82 с.
4. Іванова О. А. Конструктивність конструктивної журналістики в конфліктогенному соціальнокомунікаційному середовищі. *Діалог: Медіастудії*. 2022. Вип. 28. С. 81-95.
5. Іванова О., Мойсеєва О. Місцева преса: посібник для ЗМІ. Як регіональним журналістам працювати за часів нових медіа та кризи демократії. Київ, 2019. 232 с.
6. Іванченко Р.Г. Адекватність розуміння і ясність тексту. Київ, 1991. 44 с.
7. Ізер В. Процес читання, феноменологічне наближення. Антологія світової науково-критичної думки ХХ століття. Львів, 1996. С. 349-367.
8. Інгарден Р. Про пізнання літературного твору. Антологія світової науково-критичної думки ХХ століття. Львів, 1996. С. 176-208.
9. Потятиник Б. Медіа: ключі для розуміння. Львів, 2004. 312 с.
10. Рікер П. Що таке текст? Пояснення і розуміння. Антологія світової науково-критичної думки ХХ століття. Львів, 1996. С. 305-326.
11. Яусс Г.Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика. Поетичний текст у зміні горизонту розуміння. Антологія світової науково-критичної думки ХХ століття. Львів, 1996. С. 368-405.

Українська та зарубіжна журналістика

Журналістські явища перехідного періоду. Зародження журналістських явищ. Створення перших періодичних видань та європейського книгодруку. Зародження та розвиток журналістики Західної Європи. Розвиток французької журналістики. Створення першого інформаційного агентства. Англійська журналістика XVIII століття. Становлення та розквіт газети "Таймс". Інформаційне агентство "Рейтер". Німецькі газети та журнали XIX ст.: основні тенденції. Інформаційні операції О. Бісмарка.

Журналістика на межі XIX – XX століть. Періодична преса США та Західної Європи. Перетворення періодики на засіб масової інформації. Поширення репортажу, інтерв'ю, народження сучасної журналістики розслідувань і викриттів. Остаточне оформлення журналістики як особливої сфери фахової діяльності. Процеси монополізації та концентрації преси.

Історико-культурні обставини появи журналістики на українських етнографічних землях. Перші періодичні видання України. Зародження журналістики на західноукраїнських землях.

Одеса як один із центрів журналістського руху від зародження до початку XX ст. Перші періодичні видання Одеси. Газета «Одесский вестник». Динаміка розвитку одеської періодики протягом XIX ст. Становлення та розвиток україномовної преси в Одесі. Українські видання періоду визвольних змагань.

Зародження української періодики на Слобожанщині. Напрями розвитку молодшої української журналістики. Перші видавці у Харкові (І. Срезневський, В. Маслович, Р. Гонорський, П. Гулак-Артемівський та ін.). Харківські видання: «Харьковский еженедельник», «Харьковский Демокрит», «Украинский вестник» та ін.. Альманахи і збірники 30-40-х рр. XIX ст.

Репресивні заходи Російського уряду щодо українського друкованого слова. Перший український політичний часопис «Зоря Галицька». Москвофільський, народовський, радикальний напрямки у розвитку української преси. Розвиток української періодики на Східній та Західній Україні з 1905 р. до Першої світової війни. Перша щоденна українська газета «Громадська думка». Газета «Рада», «Літературно-науковий вісник». Українська преса в роки Першої світової війни.

Українська журналістика за часів української державності (1917 – 1920 рр.). «Медовий рік» української преси. Тенденції розвитку української журналістики в 1917 р. Українська періодика за доби Центральної Ради. Офіційні видання Центральної Ради. Українська періодика за доби гетьмана Скоропадського. Українська періодика за доби Директорії.

Зародження партійно-радянської преси України. Українська журналістика періоду українізації. ЗМІ років прискореного соціалістичного будівництва, культу особи, масових репресій. Преса України в роки Другої світової війни та післявоєнний період. Партизанська преса. Партійно-радянська преса після другої світової війни. Преса радянської України часів перебудови (1985-1991 рр.)

Українська періодика в перші роки незалежності. Пострадянська структура друкованих видань. Монополізація преси. Державна підтримка преси: економічні та моральні аспекти.

Література:

1. Георгієвська В. В., Сидоренко Н. М. Історія української журналістики : становлення та розвиток рекламно-довідкової преси на території Східної України (XIX – поч. XX ст.) : навч. посіб. Київ, 2010.
2. Жиленко І. Р. Медійні процеси XVII–XVIII століть : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021.
3. Михайлин І. Л. Історія української журналістики XIX століття. Київ, 2003.
4. Михайлин І. Л. Нарис історії журналістики Харківської губернії. 1812-1917. Харків, 2007.
5. Овсієнко Л. М. Історія журналістики : [навчальний посібник] Переяслав-Хмельницький : «Видавництво К С В», 2015.
6. Пархитько О. В., Хобта О. І. Історія української журналістики : одеська періодика початку XX ст. : Навч. посіб. Одеса, 2010.
7. Сидун І. В. Історія української журналістики : хрестоматія для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 061 «Журналістика». Одеса, 2021.
8. Срібняк І. Історія журналістики (XVII-XX ст.). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2013.
9. Срібняк С. Історія журналістики: виникнення та розвиток новинних мас-медіа в країнах Європи, Азії та Північної Америки (XVII-XX ст.). Київ : Міжнародний науково-освітній консорціум імені Люсьєна Февра, 2018. 156 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25608/1/I_Sribnyak_IZh_2018_IFF.pdf
10. Хітрова Т. В. Історія зарубіжної журналістики : навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ВСТУПНИХ ІСПИТІВ

Завдання екзаменаційного тесту покликані виявити рівень знань, набутих студентами, які отримали освітній ступінь бакалавра чи спеціаліста, магістра та бажають продовжити навчання за ОКР «магістр» спеціальності 061 «Журналістика». Пропоновані екзаменаційні тести складаються з 50 тестових завдань закритого типу. Кожна правильна відповідь оцінюється в 2 (два) бали.

Неправильна відповідь оцінюється у 0 (нуль) балів. Максимальною оцінкою за вдало написаний тест є 100 балів, мінімальна позитивна оцінка складає 12 (дванадцять) балів.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки), він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому предметна комісія вказує причину відсторонення та час. У разі використання заборонених джерел, абітурієнт, на вимогу членів предметної комісії, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку. Вступники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин в зазначений у розкладі час, до участі в подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

Голова фахової атестаційної комісії
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
періодичної преси та медіаредагування
факультету журналістики,
реклами та видавничої справи
ОНУ імені І. І. Мечникова

Алла КОВАЛЕНКО